

Dynamisch assessment bij personen met ernstige afasie

Frank Paemeleire

*Afasieconferentie
State of the Art 2018
6 oktober 2018*

AZ Maria Middelaars

www.mixreeks.be

Traditioneel assessment bij personen met ernstige afasie

PROBLEEM 1

Traditioneel assessment bij
personen met ernstige afasie is
... **erg frustrerend**

- Door **ernst van de taalstoornis** en eventuele niet-talige **cognitieve stoornissen**
  - begrip van instructies, sterk gericht op mondelinge productie, veel non-reacties tot afbreekregel, ...
- Klassieke testing bevestigt **incompetentie** van de PMA
- Zet druk op **therapeutische relatie**

PROBLEEM 2

Traditioneel assessment bij
personen met ernstige afasie is
... **weinig informatief**

- Vaak **bodemeffect**: meeste testen voor gemiddelde ernstgraad, vaak geen differentiatie binnen groep ernstige afasie mogelijk
- Enge focus op uitval/ernst-& typebepaling op **stoornisniveau**
- **Isoleert taal** van niet-talige cognitie ↔ dagelijkse communicatie integreert beide

PROBLEEM 3

Traditioneel assessment bij
personen met ernstige afasie is
... **niet aangepast aan**
comorbide stoornissen

Bepaalde subtests van PALPA, CAT-NL, ScreeLing, AAT, ... zijn zinvol maar materiaal en scoring vaak onvoldoende aangepast aan de doelgroep

- **Beperkt aantal oefen- en testitems:** geeft soms onderschatting (bijv. moeilijk switchen door zwakke executief functioneren, meer herhaling nodig door ingeperkt leervermogen, ...)
- **Invloed van inputstoornissen:** bijv. hemianopsie, neglect, ...

- **Geen betrouwbare responsmodus** (bijv. apractisch aanwijzen, discrepantie verbaal/non-verbaal ja/nee-gedrag, ...)

© Screeeling (2010)

Instrumentarium ernstige afasie ...

- **Scenario Test** (van der Meulen et al., 2008): echte test dus betrouwbaar, valide en sensitief voor verandering ★★★★★
- **Globale Afasie Neuropsychologische Batterij** (GANBA) (van Mourik et al., 1992): verzameling taken/subtests, niet uitgegeven, psycholoog nodig, verder psychometrisch onderzoek nodig (van der Voort & Wieggers, 2014).
- **Utrechts Communicatie Onderzoek:** gestandaardiseerde observatie van taken
- **Boston Assessment of Severe Aphasia (BASA)**

Proefproject Nederlandstalige versie van de BASA

Moerkerke, L., Paemeleire, F., & Robert, E. (2017). Boston Assessment of Severe Aphasia (BASA): een meerwaarde bij het onderzoek van personen met globale afasie? *Logopedie*, 30(3), 19-31.
Gratis download via www.neurocom.be

- Helm-Estabrooks, Ramsberger, Morgan & Nicholas (1989)
- Doel: identificeren en kwantificeren restvaardigheden

61 items

- Linguïstische items (auditief begrip, schriftelijk begrip, naspreken, ...)
- Niet-linguïstische items (buccofaciale praxis, ledematenpraxis, tekenen, visuospatiële items, ...)

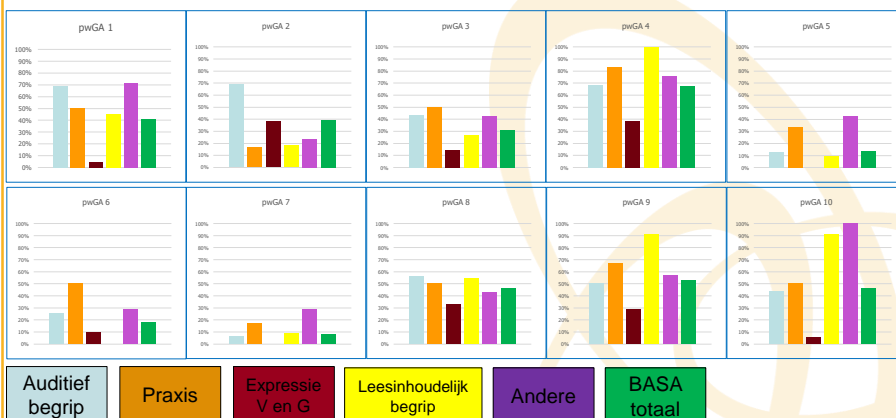

- Postgraduaatscriptie **Lieselot Moerkerke**
- Vertaling en enkele culturele aanpassingen
- Multicentrische studie:

- 5 logopedisten
- 10 personen met globale afasie

BASA-score per itemcluster gevarieerde profielen

"label globaal is té globaal"

14

- **Positieve**, aangename ervaring (voor PMA én onderzoeker)
- Meestal **géén bodemscores** (variatie in presteren)
- Scoren van **verbale én non-verbale** reacties
- **Kwantitatieve én kwalitatieve** analyse
- **Hulpmiddelen**
  - Aanwijsstok voor doorbreken van apraxie bij aanwijzen werkt!
  - Ja/nee-knoppen/blokjes bij inconsequente/incongruente ja/nee-reactie

- Scoren **tijdsintensief** (video-opname)
- **Onvoldoende items** per onderdeel
- Bepaalde begrippen **onduidelijk/indeling** taken onlogisch
- **Ontbrekende onderdelen** (non-verbale semantiek, presemantische taken, activiteiten/participatie, ...)

”Assessment should have a clear and immediate therapeutic reason for being undertaken [...]”
(RCLST, 2005)

GLOBAMIX

assessment bij personen
met ernstige afasie

(Paemeleire & Moerkerke)

sterk in grenzen verleggen

Wat is GLOBAMIX?

- Materiaal voor het **dynamisch assessment** van personen met ernstige afasie (vloeiende en niet-vloeiende) (en ernstige CCS)
- Gericht op opsporen van **restvaardigheden** én exploreren **invalshoeken** **behandeling/begeleiding**

“**Primum non nocere**” (Hippocrates)

**acknowledging competence
& revealing competence**

(Supported Conversation for Adults with Aphasia, Kagan, 1998)

Leereffect uitlokken/cuebaarheid nagaan

- Groot aantal oefen- en testitems
- Veel verschillende niveaus per onderdeel (bodem- én plafondeffect vermijden)
- Taken mogen meerdere keren afgenomen worden
- Indien nodig wordt de juiste oplossing getoond

- **Evidence-based practice:** experts en +250 referenties geconsulteerd
- **Practice-based evidence:** input vanuit werkveld (collega's & studenten)/personen met ernstige afasie en hun proxies

Nu reeds dank aan ...

A. Savonet, B. Smets, C. De Vos, C. Gillebert, C. Mc Kenna, D. Cornelussen, E. Mestdagh, E. Robert, E. Verwilligen, I. van der Meulen, J. Wagenaer, K. van Nispen, L. Willekens, M. Van Rumst, P. Barrows, P. Rautakoski, G. Van Beneden, S. Wielaert, Y. Poignie,
...

Wat is GLOBAMIX niet?

- een (diagnostische) **test**
→ wel gestandaardiseerd en scoren maar geen test
- **vervanging** van bestaand materiaal
→ volledig complementair (bijv. Scenario Test)
- een testbatterij die **in zijn geheel** afgenomen moet worden
→ selectie op basis van klinisch redeneren (klinische vraag of hypothese)
- een **therapieprogramma**
→ wel onderzoekend behandelen

Methodieken GLOBAMIX

Gericht op **PMA**

- Stoornisgerichte taken
- Communicatieve opdrachten
- ...

Gericht op **omgeving**

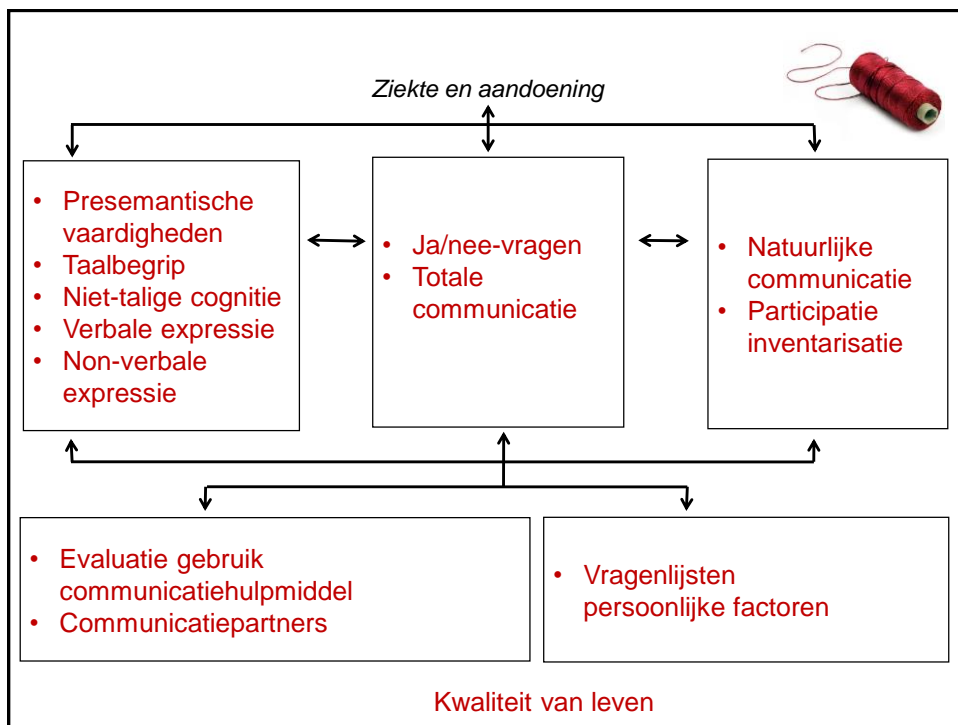
- Vragenlijsten
- Beoordelingsschalen
- Interviews
- ...

- **Input aanpassingen**

- Stimuli meestal verticaal aangeboden en links gecentreerd, helpt persoon met rechterhemianopsie of neglect (Garrett & Lasker, 2007)
- Voorwerpen (beschreven in handleiding)

- **Output aanpassingen**

- Manipuleerbaar materiaal (digitaal aangeleverd): vastnemen, sorteren, associëren, ... eenvoudiger dan aanduiden
- Aanwijspstok, ja/nee knoppen, ...
- Verbale en non-verbale reacties

ICF (O'Halloran et al., 2004)

- **Performance** ('uitvoering'): wat de persoon *effectief doet* in zijn huidige omgeving
- **Capacity** ('vermogen'): wat de persoon *kan doen* (in optimale omstandigheden met of zonder ondersteunde hulpmiddelen of persoonlijke assistentie)

Dynamisch assessment

- [...] experimenteel van aard want hierbij worden er pogingen gedaan om het **effect van factoren** zoals strategieën, taakaanpassingen, contextfactoren en omgevingsondersteuning te bepalen (Coelho, Ylvisaker, & Turkstra, 2005).
- Bij een dynamisch assessment verandert de **logopedist** zijn rol van observator naar **actieve participant** (Papathanasiou, Coppens & Potagas, 2013) → *ondersteunende communicatiepartner*

- Maximaal ondersteunen van talige en niet-talige cognitie bij geven van **instructies** en testitems
  - Herhaling steeds mogelijk zonder invloed op score
  - Verbaal: benadrukken, herformuleren, geschreven instructies, ...
  - Non-verbaal: voortonen, tekenen, gebaren, mimiek, aanwijzen in de ruimte, *motor guiding*, ...
- **Cues** geven wanneer spontaan niet lukt
  - Mogelijk cues worden per onderdeel beschreven
  - Volgorde niet geprotocolleerd (dynamisch > reacties)
  - Niet beperkt in aantal/tijd: zolang de persoon niet gefrustreerd is, kan er gecued worden

THE **TAKE-HOME MESSAGE**

*[...] deficits are diagnostic and
positive performance is prognostic
Collins (2005, p. 188)*

Referenties

- Butt, P. & Bucks, R. (2004). BNVR: The Butt Non-Verbal Reasoning Test. Speechmark publishing.
- Clinical Guidelines (2005). Royal College of Speech & Language Therapists. Dysarthria. UK: Speechmark Publishing Ltd.
- Coelho, C., Ylvisaker, M., & Turkstra, L. S. (2005). Nonstandardized Assessment Approaches for Individuals with Traumatic Brain Injuries. *Seminars in Speech and Language*, 26(4), 223-241.
- Collins, M. (2005). Global Aphasia in L.L. Lapointe (Ed.) *Aphasia and related neurogenic language disorders*, (pp 186-198). Thieme.
- Garrett, K. L. & Lasker, J. P. (2007). AAC and severe Aphasia: enhancing communication across the continuum of recovery. *Neurophysiology and Neurogenic Speech and Language Disorders*, october 2007, 6-15.
- Garrett, K. L., & Lasker, J. P. (2013). Adults with severe aphasia and apraxia of speech in D. R. Beukelman & P. Mirenda (Eds.), *Augmentative & Alternative communication supporting children & adults with complex communication needs* fourth edition, (p. 405-445.). Baltimore: Paul Brookes Publishing.

Referenties

- Hollowell, B. (2016). *Aphasia and Other Acquired Neurogenic language Disorders. A Guide for Clinical Excellence*. San Diego: Plural Publishing.
- Helm-Estabrooks, N., Ramsberger, G., Morgan, A., & Nicholas, M. (1989). *The Boston Assessment of Severe Aphasia*. San Antonio. TX: Special Press Inc.
- Kagan, A. (1998). Supported conversation for adults with aphasia: methods and resources for training conversation partners. *Aphasiology*, 12(9), 816-830
- **Moerkerke, L., Paemeleire, F., & Robert, E. (2017). Boston Assessment of Severe Aphasia (BASA): een meerwaarde bij het onderzoek van personen met globale afasie? *Logopedie*, 30(3), 19-31. [downloadlink](#)**
- O'Halloran, R., Worrall, L., Toffolo, D., Code, C., & Hickson, L. (2004). *IFCI: Inpatient Functional Communication Interview*. UK: Speechmark Publishing Ltd.
- Papathanasiou, I., Coppens, P., & Ansaldo, C. (2013). *Aphasia and related neurogenic communication disorders*. Burlington: Jones & Bartlett Learning.

Referenties

- Robert, E., & Van Rumst, M. (1993). Het China-Himbeere Syndroom, een werkstuk of differentiaaldiagnostiek binnen de globale afasie. ["Niet-gepubliceerd eindwerk", geschreven voor de tweede fase opleiding NTSS 'afasietherapeut']. COWAG, Hogeschool Rotterdam en omstreken.
- van der Meulen, I., van de Sandt-Koenderman, M., van Gelder-Houthuizen, J., Wieggers, J., & Wielaert, S. (2009). Scenario Test Verbale en non-verbale communicatie bij afasie. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Van der Voort, Y., & Wieggers, J. (2014) Interdisciplinaire diagnostiek bij globale afasie [cursus]. Gent: Postgraduaatopleiding NTSS-Arteveldehogeschool AZ Maria Middelaers.
- Van Mourik, M., Verschaeve, M., Boon, P., Paquiers, P., & van Harskamp, F. (1992). Cognition in global aphasia: indicators for therapy. *Aphasiology*, 6(5), 491-499.
- Visch-Brink, E., Van de Sandt-Koenderman, M., & El Hachioui, H. (2010). *Screeling*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.